דרשוני כרך ב — עוד אבנך ונבנית

עוד אבנך ונבניתיעל לוין

עוד אבנך ונבנית בתולת ישראל עוד תעדי תפיך ויצאת במחול משחקים (ירמיהו לא, ג)

דיבר הכתוב בבת יפתח לעתיד לבוא.נד ר יפתח הגלעדי נדר לה' ואמר: 'אם נתון תתן את בני עמון בידי. והיה היוצא אשר יצא מדלתי ביתי לקראתי בשובי בשלום מבני עמון והיה לה' והעליתהו עולה' (שופטים יא, ל–לא). בשובו אל ביתו יצאה בתו לקראתו, כמו שנאמר: 'והנה בתו יצאת לקראתו בתפים ובמחלות ורק היא יחידה אין לו ממנו בן או בת' (שם, לד). ביקש יפתח לקיים את נדרו, ירדה בתו על ההרים, היא ור עותיה, לבכות חודשיים על בתוליה.

וחכמים אומרים: כיוון שביקש יפתח להקריבה, בכתה בת יפתח והחלה לשאת ולתת עמו בדברי תורה שיבטל את נדרו, ולא קיבל הימנה. ראתה שלא שמע לה, הלכה אצל הסנהדרין, ולא מצאה סנהדרין פתח להתיר את נדרו.

נתן ה' לה לבת יפתח, בעולם הזה, יד ושם טוב, ובנות ישראל היו יוצאות ארבעה ימים בשנה לתנות את בת יפתח, כמו שנאמר: 'מימים ימימה תלכנה בנות ישראל לתנות לבת יפתח הגלעדי ארבעת ימים בשנה' (שם, מ).

ואולם לעתיד לבוא, בשעה שיוריד הקדוש ברוך הוא על בת יפתח טל תחייה, כיצחק אבינו בשעת העקדה וכישראל בזמן מתן תורה, באותה שעה הוא מרוממה ומגדלה, ועליה הכתוב אומר: 'עוֹד אֶבְנֵךְ וְנִבְנֵית'. ועליה נאמר: 'אל תיראי כי לא תבושי ואל תכלמי כי לא תחפירי כי בשת עלומיך תשכחי' (ישעיהו נד, ד).

ועתידה בת יפתח להינשא לאיש, ועתיד הקדוש ברוך הוא לברכה ולהרבות גבולה בבנים ובבנות. 'ירושלם הרים סביב לה וה' סביב לעמו' (תהלים קכה, ב) ובניה ובנותיה שלה, אף הם עתידים לשבת סביבותיה, והיא מתענגת בהם. ולא עוד אלא בת יפתח, שהיה אביה אחד מקלי עולם ורש בתורה, על שנשאה ונתנה בדברי תורה והלכה לסנהדרין לבקש עצתה, עתידה לשבת ולהגות בתורה יומם ולילה, ועליה נאמר: 'היזהרו בבני עניים שמהם תצא תורה'.

ואף בעלה עתיד ללמוד תורה יומם וליל, כמו שנאמר: 'אין מזווגין לו לאדם אשה אלא לפי מעשיו'.

ותורה שלא סיפק היה בידה ללמוד בחייה, זוכה ללמוד בזמן מועט, והיא, בתו של יפתח שהיה גיבור חיל, עושה חיל בלימודה.

ושמה הטוב בלימוד התורה נודף למרחוק בכל קצות הארץ.

ותורתה הולכת ופושטת ופורצת החוצה, כמו שנאמר: 'ופרצת ימה וקדמה וצפנה ונגבה' (בראשית כח, יד). אל תקרי 'וּפָרַצְתָּ' אלא 'וּפָרָצְתָּ'.

והיא יושבת בראש בית מדרש בירושלים עיר הקודש, ואליו נוהרות נשי ישראל די בכל אתר ואתר כדי לשמוע תורה מפיה.

ובכל יום ויום היא לומדת ודורשת את פרשת נדרים, ומעמיקה בפרשה זו, ומחדשת בה חידושים רבים ומפליגים.

ואף כל בניה ובנותיה הוגים בתורה, ועליה נדרש: "'וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך" (ישעיהו נד, יג), אל תקרי בניך אלא בוניך'. וזהו שאמר הכתוב: 'עוֹד אֶבְנֶךָּ וְנִבְנֵית בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל', והיא כלולה עמהם.

ואותם ארבעה ימים בשנה שהיו בנות ישראל הולכות לתנות לבת יפתח, עתידים להיות לישראל לששון ולשמחה ולימים טובים.

ובנות ישראל שובתות ממלאכתן, ובאות לבית מדרשה של בת יפתח, ואין המקום צר מלהכיל את כולן.

ובת יפתח יושבת במלוא הודה, במלוא הדרה ובמלוא זיווה ומלמדת תורה ברבים.

והיא יחידה לאביה שבשמים, כמו שנאמר: 'והנה בתו יצאת לקראתו בתפים ובמחלות ורק היא יחידה אין לו ממנו בן או בת' (שופטים יא, לד), ואין "בְּתוֹ' אלא בתו של המקום, ברוך הוא.

ולא בת יפתח בלבד עתידה להיגאל, אלא בכל דור ודור יש מבנות ישראל שהן כעין בת יפתח.

מהן שלא נישאו, מהן שבעליהן יצאו למלחמה ולא שבו, מהן שבעליהן עזבון והותירו אותן אלמנות חיות, ועוד מקרים כיוצא באלה ממקרי השעה והדור השונים והמשונים.

אף נשים אלה עתידות להיגאל יחד עם בת יפתח לעתיד לבוא, כשם שהרבה נשים נפקדו עם שרה אמנו. ועל נשים אלה ועל בת יפתח אומר הכתוב: 'כי אני ה' בניתי הנהרסות' (יחזקאל לו, לו).

ואף הנשים הללו עתידות להסתופף בצלה של בת יפתח וללמוד תורה במחיצתה בבית המדרש בירושלים, והן יושבות לימינה.

ובאותה שעה עתידה בת יפתח לצאת בתופים ובמחולות, כמו שנאמר: 'עוד תעדי תפיך ויצאת במחול משחקים', היא ונשי ישראל אלה עמה. וכן אומר הכתוב: 'אז תשמח בתולה במחול' (ירמיהו לא, יב). ומה שירה הן שרות? 'ימין ה' עשה חיל. ימין ה' רוממה' (תהלים קיח, טו–טז).

וזהו שאמר הכתוב: 'עוד אבנך ונבנית בתולת ישראל עוד תעדי תפיך ויצאת במחול משחקים'.

וחכמים אומרים...להתיר את נדרו – תנחומא [בובר], בחוקותי, ז, עמ' 112–114 ; תנחומא, בחוקותי, ה. נתן ה' לה לבת יפתח, בעולם הזה, יד ושם טוב – ראו ישעיהו נו, ה. טל תחייה, כיצחק אבינו בשעת העקדה – ראו פרקי ר' אליעזר, חורב י (תש"ח), פרק ל, עמ' 195 .וכישראל בזמן מתן תורה – ראו בבלי, שבת פח, ע"ב. שהיה אביה אחד מקלי עולם – ראו תוספתא ראש השנה [ליברמן], א, 18,עמ' 311–312 ומקבילות. ורש בתורה – תנחומא [בובר], בחוקותי, ז, עמ' 112–114 ;תנחומא, בחוקותי, ה. היזהרו בבני עניים שמהם תצא תורה – בבלי, נדרים פא, ע"א. אין מזווגין לו לאדם אשה אלא לפי מעשיו – בבלי, סוטה ב, ע"א. ואין המקום צר מלהכיל את כולן – ראו משנה, אבות ה, ה. שהרבה נשים נפקדו עם שרה אמנו – ראו בראשית רבה [תיאודור־אלבק], נג, ח, עמ' 562–563.